

1999
2024
25 jaar
later

We kregen in een kwart eeuw meer aandacht voor het milieu, maar in de Maas heeft dat niet geleid tot minder vervuiling, merkt drinkwaterbedrijf Evides. 'Wij zijn als de kanariepietjes in de mijnen.'

Als de mosseltjes dichtgaan, wordt het water gecheckt

tekst **Koos Schwartz**
foto **Bram Petraeus**

Er staat een oostenwind en dus is het rumoerig rond het hoofdkantoor van Evides. De wind blaast het lawaai van het verkeer dat over de Van

Brienoordbrug rijdt het bedrijfsterrain op. "Normaal is het hier veel rustiger", zegt Annette Ottolini, bijna tien jaar directeur van Evides Waterbedrijf, dat 2,5 miljoen mensen in het zuidwesten van Nederland van drinkwater voorziet en industriewater verzorgt voor bedrijven binnen en buiten die regio.

Evides leverde vorig jaar 151,4 miljard liter drinkwater en bijna 95 miljard liter industriewater. Het waakt over ruim 14.219 kilometer leidingen, er werkten eind vorig jaar 836 mensen. Het hoofdkantoor, dat bijna onder de Van Brienoordbrug ligt en uitkijkt op de Nieuwe Maas, is ooit neergezet als tijdelijke voorziening maar is al bijna twintig jaar in gebruik. Het bedrijf is eigendom van een provincie en 31 gemeenten. Stroom en post zijn geprivatiseerd, water niet. Dat zal ook zo blijven. Sporen van luxe zijn er in het kantoor niet te vinden.

Zout kraanwater

"Het is een bijzonder jaar", memoereert Ottolini aan het begin van het gesprek. Het is 150 jaar geleden dat Rotterdam als tweede stad in Nederland een drinkwaterbedrijf oprichtte. Vlak bij de plek waar het hoofdkantoor staat, nam Rotterdam vroeger rivierwater in. Toen er in 1963, vier dagen na Reinier Papings zege

in de Elfstedentocht, zout smakend water uit de Rotterdamse kranen kwam – een gevolg van extreem lage waterstanden, waardoor het zoete rivierwater het zoute zeewater niet terugdrong – was dat de aanleiding om de drinkwatervoorziening in en rond Rotterdam anders aan te pakken. Er kwamen drie grote spaarbekkens in de Biesbosch, gevuld met water uit de Maas. Die zouden de nieuwe drinkwaterbron voor de stad en omgeving worden.

Naast het hoofdkantoor ligt ook een spaarbekken. Het is Evides' reservevoorraad die wordt aangesproken als de toevoer vanuit de bekkens in de Biesbosch zou haperen – iets wat tot nu toe niet is gebeurd. In die bekkens wordt water uit de Maas opgevangen en gezuiverd. Niet met chemische middelen maar met hulp van de natuur. Door bezinking, verdamping, biologische afbraak en de invloed van zonlicht verdwijnt het meeste vuil vanzelf. In alle rust. Weinig plekken in Nederland zijn zo rustig als die bekkens in de Biesbosch. Wat er aan vuil overblijft, wordt gefilterd. Daarna is het water consumptieklaar.

"Chemici kunnen zeggen dat dit een ouderwets bedrijf is omdat het erg lang duurt voordat het rivierwater is gezuiverd. Maar je kunt ook zeggen dat het een heel modern bedrijf is. Onze productiemethode is erg duurzaam", zei directiesecretaris Jürgen Volz van Waterwinbedrijf Brabantse Biesbosch 25 jaar geleden tegen *Trouw*. Dat waterwinbedrijf, nu voor 60 procent in handen van Evides, is anno 2024 goed voor 86 procent van het drinkwater dat Evides levert. De rest komt uit de grond en uit het Haringvliet.

Er is de afgelopen 25 jaar veel meer aandacht gekomen voor het milieu. Is de Maas nu schoner dan toen?

Ottolini: "Het officiële antwoord moet zijn dat we dat niet precies weten. We kunnen nu veel meer meten dan vroeger. Dat doen we ook. Continu, 24 uur per dag, 7 dagen in de week, 45.000 metingen per jaar: bij de inname van water, bij de productielocaties en aan de tap – het water dat gedronken wordt. Sommige stoffen komen we minder tegen dan vroeger: glyfosaat bijvoorbeeld. Andere zien we meer: pfas, maar ook onbekende chemische stoffen.

"In Volz' tijd gebruikten we niet alleen meetapparatuur om vervuiling te ontdekken, maar ook vissen. Vertoonden die vreemd gedrag, dan kon er wat aan de hand zijn met het water. Tegenwoordig gebruiken we mosseltjes en watervlooiën. Camera's houden hen constant in de gaten. Als de mosseltjes dichtgaan of vlooiën apart gedrag vertonen, staakt de invoer van water automatisch. Dan nemen we monsters. We kunnen hoeveelheden tot op de nanogram – een miljardste gram – meten."

Raar eigenlijk. Meer aandacht voor het milieu en toch meer vervuiling.

"Vast staat wel dat het Maaswater de laatste jaren meer verontreinigen bevat: bekende maar ook onbekende chemische stoffen. Medicijnresten ook: metformine bijvoorbeeld, een middel tegen diabetes mellitus 2, en röntgencontrastmiddelen. We stoppen met de inname van water als er van nieuwe stoffen, dat zijn stoffen waarvan de schadelijkheid nog niet duidelijk is, per liter meer dan een nanogram in het water zit. We stoppen ook als er te veel bekende schadelijke stoffen in het water zitten. Daarvoor zijn andere normen. Dit jaar hebben we al zeven keer de inname moeten staken, in totaal voor 23 dagen. In een gemiddeld jaar doen we dat vijftien dagen. De helft van de vervuiling met pfas komt van bronnen in Nederland: van andere vervuilingen weten we dat niet precies. Industrie en landbouw zijn de belangrijkste veroorzakers. We hadden dit jaar een

Terugblik op de toekomst

In 1999 vroeg *Trouw* wekelijks aan ondernemers naar hun visie op de aankomende nieuwe eeuw. Wat zou die brengen?

Bij een aantal van die bedrijven ging *Trouw* weer langs, om te vragen hoe zij terugkijken op de afgelopen 25 jaar. En wat staat ons te wachten?

Evides Waterbedrijf trapt af.

nat voorjaar. Boeren en fruitteilers hebben veel gespoten. Dat merkten wij meteen. Wij zijn als de kanariepietjes in de mijnen.

"Het zit hem in de lozingsvergunningen. Die zijn verouderd. De ontwikkeling van nieuwe stoffen gaat razendsnel. Wij vinden: als er een nieuwe stof komt, moet de producent eerst aantonen of die waterbestendig is. Helaas is er maar één vergunning waarin dat zo is geregeld. Dat is de vergunning voor het chemiepark Chemelot in Limburg."

Waarom die wel?

"In 2015 kwam er een grote hoeveelheid pyrazool in de Maas, een chemische stof die wordt verwerkt in medicijnen en bestrijdingsmiddelen. De stof was afkomstig van Sitech, een bedrijf op Chemelot. De installatie van Sitech die het afvalwater zuiverde, werkte niet goed. We hebben toen een lange innamestop gehad: we hadden nog maar water voor een week. Superspannend was het. Later heeft het waterschap Limburg ingegrepen en is die nieuwe vergunning er gekomen. Heel goed! Zo'n vergunning is de beste manier om te komen tot een schonere Maas. Overigens hebben onze klanten destijds niets van dat dreigende watertekort gemerkt."

Is biologische vervuiling nog een probleem? In 1998 zaten er miljarden bloedrode aasgarnalen in de spaarbekkens?

"Toen de bekkens in 2015 bijna leeg waren, ontdekten we aan de randen een mossel, een exoot, de quagga. Zonder water begonnen die te rotten. We hebben toen de vorm van de bekkens aangepast, van v-vorming naar u-vorming, waardoor de mosselen zich minder goed aan de randen konden hechten. Dat was een hele operatie. De bekkens liggen in een Natura 2000-gebied. Om de grond in het bekkens te verplaatsen, is daarom een baggerschip gebruikt. Dat moest over een dijk worden heen getild. Anders hadden we 95.000 vrachtwagens moeten gebruiken. Dat kon natuurlijk niet. De quagga-mossel is er

'Boeren en fruitteilers hebben dit jaar veel gespoten. Dat merkten wij meteen.'

‘Water is nu niet veel duurder, terwijl de inflatie sinds 1999 72 procent was’

nog, maar zorgt niet meer voor problemen.”

Al met al lijkt er in die 25 jaar niet veel veranderd?

“Toch wel. We hebben bij de Maas een nieuw pompstation. Vroeger hadden we acht dagen nodig om de watervoorraad in de bekkens aan te vullen. Nu kan dat in een dag. Bij het filteren van het water uit de bekkens gebruiken we geen chloor en ozon meer maar uv-straling en actieve kool: dat absorbeert stoffen en haalt een aantal chemische stoffen uit het water. Die filters zijn trouwens zo groot als een flink gebouw. Het reinigen is daardoor wel duurder geworden. We halen meer vuil uit het water dan toen.

“Verder is er veel geautomatiseerd. In 1999 werkten er 85 men-

sen bij Brabantse Biesbosch van wie 20 laboranten. Exclusief laboranten zijn dat er nu nog 12. Veel installaties zijn onbemand: controle geschiedt op afstand. Eigenlijk zijn er alleen bij onderhoud en bij noodgevallen nog mensen nodig.

“Mede daardoor is water niet veel duurder dan in 1999. Ik heb het nagekeken. Exclusief belastingen kostte een kuub water in 2023 1,43 euro. Dat was in 1999 1,17 euro. Terwijl de inflatie over die periode 72 procent was.”

Volz voorspelde dat waterbedrijven ook voor bedrijven zouden gaan werken en zelfs hun waterhuishouding zouden gaan regelen.

“Delta uit Zeeland, dat in 2004 met twee andere waterbedrijven op-

‘Het IJsselmeer is onze nationale waterton. Maar de Veluwe is ons nationale vergiet.’

ging in Evides, deed dat toen al. Inmiddels is het een groot onderdeel van ons bedrijf. Wij halen 40 procent van onze omzet van 400 miljoen euro uit industriewater. Wij verzorgen de waterhuishouding voor bedrijven als

Dow en BASF en leveren industriewater aan bedrijven in de Botlek, de Maasvlakte, aan Dow en Yara in Zeeuws-Vlaanderen en in het Eemsgebied.”

Volz voorspelde dat bedrijven gesloten watersystemen zouden krijgen. Ze zouden dan water kopen, gebruiken, zuiveren en hergebruiken.

“Zo ver is het nog niet. Al komen we bij Dow wel een eind: 85 procent

wordt hergebruikt. Op de Maasvlakte is dat nog niet zo. Het kan ook niet altijd circulair. Overigens, als het afvalwater van bedrijven wordt gezuiverd en daarna in het oppervlaktewater terecht komt, is dat eigenlijk ook een vorm van circulariteit.”

Drinkwater maken uit rioolwater, gaat dat nog gebeuren?

“Het kan wel. Singapore doet het. Maar het is heel duur. Bij ons is het niet nodig. Daarom gebeurt het niet. Watertekorten? Het totale watergebruik is sinds 2000 maar weinig gestegen. Wasmachines en afwasmachines zijn veel zuiniger geworden, douches ook. Dat scheelt een hoop. De bevolking is toegenomen, maar het gemiddelde waterverbruik per persoon loopt iets terug.

“Wij voorzien in ons gebied geen tekorten. Er valt nu 25 procent meer regen dan honderd jaar geleden. Niet meer dan 3 procent van het water dat door de Maas stroomt, wordt gebruikt voor drinkwater. Dat de Maas soms laag staat vanwege de droogte klopt. Maar dat is op zich geen bedreiging voor de waterinname. Bedreigend is wel dat er bij lage waterstanden meer kans is dat het gehalte aan vervuulende stoffen te hoog wordt. Tekorten kunnen er rond 2030 wel ontstaan in Zeeland. Daarom zijn we nu al bezig met een nieuwe productielocatie. Die zal water betrekken uit de Biesbosch.”

Heeft u met het oog op de toekomstige watervoorziening nog wensen?

“Die vergunningen. Dat moet echt beter. Een verbod op pfas die worden verwerkt in gewone dingen. Dat zou heel veel schelen. Wij zouden meer water moeten opslaan. Het IJsselmeer is onze nationale waterton. Maar de Veluwe is ons nationale vergiet. Daar zouden we meer water moeten vasthouden. Een probleem wordt de ondergrond. Door klimaatverandering warmt de bodem op.

“Warmtenetten kunnen de bodemtemperatuur ook verhogen. Nu al moet er 1,50 meter afstand zijn tussen een warmtenet en een drinkwaterleiding. Anders wordt het water te warm.”